

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 4598/2024
11.04.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелице Бојанић Керкез, председника већа, Весне Станковић, Радославе Мађаров, Бранке Дражић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Жељко Лакић, адвокат из ..., против туженог Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Београд, чији је пуномоћник Јелена Босанац, адвокат из ..., ради стицања без основа, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Вишег суда у Ваљеву Гж 1772/23 од 09.11.2023. године, у седници одржаној 11.04.2024. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији туженог изјављеној против пресуде Вишег суда у Ваљеву Гж 1772/23 од 09.11.2023. године.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Ваљеву Гж 1772/23 од 09.11.2023. године и пресуда Основног суда у Ваљеву П 294/23 од 18.09.2023. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Ваљеву Гж 1772/23 од 09.11.2023. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена пресуда Основног суда у Ваљеву П 294/23 од 18.09.2023. године, којом је тужени обавезан да тужиоцу на име стицања без основа исплати 183.795,91 динара за период од 27.09.2016. године до 18.06.2020. године, са законском затезном каматом на појединачно означене месечне износе од доспећа до исплате, те да му надокнади парничне трошкове од 268.452,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је благовремено изјавио ревизију, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о посебној примени члана 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11 ... 10/23), Врховни суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији ради уједначавања

судске праксе, па је на основу члана 404. став 2. тог закона одлучио као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. ЗПП, Врховни суд је утврдио да је ревизија основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је остварио право на старосну пензију на основу привременог решења туженог од 02.11.2016. године, у месечном износу од 22.103,26 динара почев од 27.09.2016. године. Тим решењем је одлучено да се тужиоцу обуставља 1/3 пензије у корист рачуна доприноса за ПИО. У поступку по правним лековима ово решење је поништено, па је новим решењем туженог од 18.06.2020. године тужиоцу признато право на старосну пензију од 27.09.2016. године у месечном износу од 22.103,36 динара, али без обуставе 1/3 дела пензије. У временском периоду од 05.12.2016. године до 04.10.2018. године, тужени је по основу вршених обустава 1/3 пензије уплатио у корист доприноса за ПИО укупно 183.795,91 динара.

Са полазиштем на овако утврђене чињенице, као и да је доношење привременог решења од 18.06.2020. године донето у складу са одлуком Уставног суда („Службени гласник РС“ бр. 43/2011), којом је оглашена неуставном одредба члана 4. Одлуке о утврђивању својства осигураника и обавезе плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, нижестепени судови налазе да је тужени у обавези да тужиоцу на основу члана 210. став 1. Закона о облигационим односима врати наплаћене износе за које је отпао основ. Истакнути приговор застарелости потраживања одбијен је, пошто се код института стицања без основа примењује општи рок застарелости од 10 година предвиђен чланом 371. Закона о облигационим односима.

Становиште нижестепених судова се не може прихватити, имајући у виду да је о начину отклањања штетних последица појединачног акта насталог применом касираног неуставног или незаконитог општег акта усвојено правно схватање на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 17.02.2021. године. По овом правном схватању, лице коме је повређено право коначним или правноснажним појединачним актом донетим применом закона или другог општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом или законом, не може се обратити суду тужбом за накнаду штете пре него што покуша да отклони штетне последице неуставности или незаконитости касираног општег акта, изменом појединачног акта од стране његовог доносиоца, а уколико то није могуће подношењем захтева Уставном суду да својом одлуком одреди други начин отклањања штетних последица (утврђивањем права на накнаду штете, повраћајем у пређашње стање или на други начин). Ово из разлога што касаторна одлука Уставног суда уопште гледано производи правно дејство *ex nunc* у смислу члана 60. Закона о Уставном суду, али може имати и ретроактивно дејство под одређеним условима. Ретроактивно дејство касаторне одлуке Уставног суда не наступа аутоматски, нити постоји обавеза органа да по службеној дужности измени коначни или правноснажни појединачни акт донет на основу неуставног закона, али је орган дужан да поступи по предлогу странке за измену коначног или правноснажног појединачног акта донетог на основу закона или

другог општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом и законом.

Правни пут за отклањање штетних последица појединачног акта донетог применом неуставног или незаконитог општег акта прописан је одредбама чланова 61. и 62. Закона о Уставном суду, па отпочиње предлогом (захтевом) странке којој је повређено право да се измени коначни или правноснажни појединачни правни акт, као посебним правним средством предвиђеним Законом о Уставном суду. Предлог (захтев) се подноси суду или другом органу који је донео тај појединачни акт у року од шест месеци од дана објављивања касаторне одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику РС“, а може се односити само на појединачне акте који су донети најкасније две године пре подношења предлога или иницијативе Уставном суду за оцену уставности или законитости предметног општег акта. Доносилац појединачног акта није дужан да сам приступи измени акта, али је дужан да поступа по предлогу странке за измену појединачног акта применом правила поступка у коме је поднет појединачни акт чија се измена тражи.

Имајући у виду изнете разлоге усвојеног правног схватања, подношење захтева за измену појединачног акта његовом доносиоцу представља обавезујући правни пут за отклањање евентуалних штетних последица које је произвела примена неуставног или незаконитог општег акта. Појединачни правни акт донет применом касаторног општег акта у време његовог важења сматра се законитим и такав акт не може бити основ за подношење тужбе за накнаду штете услед незаконитог или неправилног рада органа све док се тај појединачни акт не измени. У случају када измена појединачног акта није могућа, одлука Уставног суда којом је одређена накнада штете као начин отклањања штетних последица касираног општег акта, представља основ за обраћање странке суду или другом органу тужбом за накнаду штете.

Из наведених разлога, а имајући у виду да је Одлуком Уставног суда I УО 279/2016 од 21.12.2017.године („Службени гласник РС“ број 48/18) утврђено да одредба члана 4. Одлуке о утврђивању својства осигураника и обавезе плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање није у сагласности са Уставом и законом, првостепени суд ће у поновљеном поступку утврдити да ли је тужилац тражио измену појединачног акта од доносиоца, односно да ли је подносио захтев Уставном суду у смислу чланова 61. и 62. Закона о уставном суду, па ће након утврђења ових чињеница бити у прилици да донесе закониту одлуку о тужбеном захтеву и трошковима целог поступка.

Из наведених разлога, на основу одредбе члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у ставу другом изреке.

**Председник већа – судија
Јелица Бојанић Керкез,с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**